

ПОЈМОВИ ОСИГУРАЊА

Проф. др Наташа
Петровић Томић

I РИЗИК ОСИГУРАЊА

Ризик као елемент алеаторних уговора.

Ризик (апстрактна опасност) v. осигурани случај (конкретна опасност).

Правни појам ризика: чл. 898 ЗОО

1. Могућност наступања догађаја (немогући догађаји не могу бити осигурани)
2. Неизвесност – објективна и субјективна

Објективна неизвесност не постоји: 1) ризик се остварио пре закључења уговора; 2) не постоји више могућност да се ризик оствари, 3) ризик је у остваривању у моменту закључења уговора, иако штета још није настала и 4) остварење ризика према редовном току ствари непосредно предстоји.

Субјективни однос уговорних страна: могућност покривања путативних ризика (чл. 898 ст. 3).

3. Независност од искључиве воље заинтересованих страна – битно је да утицај воље није искључиво допринео настанку осигураног случаја.

Лица чије је понашање од утицаја:

- i. Сва лица која могу имати неке користи из осигурања (осигураник, уговарач осигурања, лице у чију корист је осигурање закључено, сопственик ствари, хипотекарни поверилац,...)
- ii. Лица за чије поступке осигураник одговара по ма ком основу, без обзира да ли је штета проузрокована намерно или непажњом (чл. 929 ст. 3) - Одговорност правног лица за радње лица која иступају у својству органа правног лица.

Степен кривице:

- i. Намера – увек искључена из осигурања директно (осигуравач одбија да исплати осигуранику накнаду из осигурања) или индиректно (путем права регреса осигуравача према осигуранику који је са намером изазвао осигурани случај)
- ii. Груба непажња – покрива се у осигурању од одговорности (осим у случају возње у пијаном стању, без возачке дозволе, ..)
4. Допуштеност осигурања законом (законом искључени ризици и искључене штете на основу општих услова осигурања).

Искључење ратних и политичких ризика; код осигурања ствари штете изазване недостацима осигуране ствари и самоубиство осигураника код осигурања лица.

Клаузула о искљученим штетама: 1) осигуравач је дужан да упозна осигураника са ОУО, уз нагласак на клаузуле које су нарочито опасне по осигураника (о ништавости, о застарелости, о искљученим штетама и о трајању уговора) 2) ове клаузуле морају бити врло јасно приказане у полиси (издвојене другачијим начином штампања од осталих клаузула); 3) ако се не изврши ова обавеза сматраће се да је уговор закључен на основу састојака полисе, без ограничења или искључења покрића садржаних у ОУО; 4) тумачење клаузуле према правилу *contra proferentem* и Директива 93/13.

Обавеза осигуравача, заступника и посредника осигурања да осигуранику објасне однос клаузуле о покривеним ризицима и искљученим штетама.

II СУМА ОСИГУРАЊА

Сума одређена законом или уговором о осигурању која представља горњу границу обавезе осигуравача.

Различити значај у различитим врстама осигурања:

1. Осигурана сума је битан елемент уговора (*essentialia negotii*) код осигурања лица. Осигурана сума директно утиче на висину обавезе осигуравача кад настане осигурани случај. Она није повезана са висином претрпљене штете, осим код накнаде трошкова лечења и изгубљене зараде до којих је дошло услед несрећног случаја који је имао за последицу смрт или инвалидитет осигураног лица. Они се накнађују према: 1) стварној висини и 2) исплаћују се независно од осигуране суме.

2. Осигурана сума је природни елемент (*naturalia negotii*) код осигурања ствари. Ако није изричито одређена, претпоставља се да одговара вредности осигуране ствари.

Осигурана сума је само један од елемената за утврђивање накнаде из осигурања. Накнада зависи и од вредности осигуране ствари и од висине претрпљене штете.

Осигурана сума код осигурања ствари мора бити одређена тако да не премашује вредност осигуране ствари или да није знатно мања од ње (правило надосигурања, вишеструког осигурања и подосигурања).

Осигурана сума је по правилу горња граница обавезе осигуравача, осим у случају када осигураник, по налогу осигуравача, предузме одређене мере у циљу отклањања и смањења штете проузроковане осигураним случајем – чл. 926 ЗОО.

3. Осигурана сума је *accidentalia negotii* код осигурања од одговорности. Она не зависи од вредности осигуране ствари, већ се одређује као горња граница обавезе осигуравача по једном осигураном случају. Одређује се према претпоставци о штети која некоме може бити нанета.

Специфичност суме осигурања код осигурања од одговорности: њена самосталност у односу на вредност осигуране ствари.

Вредност осигуране ствари се заправо и не може одредити: имовина као појам не указује на границу одговорности, нити се унапред може знати колика ће пасива настати услед проузроковања штете другом лицу.

Осигурана сума се односи и на трошкове одбране од одштетних захтева уперених против осигураника. Они се покривају и када заједно са накнадом из осигурања премашују износ суме осигурања, само ако су предузети по налогу или уз сагласност осигуравача.

III ПРЕМИЈА ОСИГУРАЊА

Премија је цена осигурања. На висину премије утичу:
тежина ризика, период осигурања, осигурана сума,
трошкови осигурања, ...

Правни појам премије: износ новца који је уговарач осигурања, одн. осигураник дужан да плати као накнаду за извршење обавезе осигуравача.

Елементи бруто премије:

1. Режијски додатак – трошкови друштва осигурања
2. Техничка премија – омогућава извршавање обавеза по основу закључених уговора о осигурању.

Техничка премија:

- Ризико премија – одговара ризику за период на који се односи (обично у текућој пословној години)
- Штедна премија – карактеристична за лична осигурања. Дели се на: математичку премију (штедни улози воде се на посебним рачунима код осигурања живота) и премију сигурности (служи за надокнаду евентуалних катастрофалних штета).

НАЧЕЛО ДЕЉИВОСТИ ПРЕМИЈЕ: ЗОО!

IV ОСИГУРАНИ СЛУЧАЈ

Осигурани случај – догађај чије наступање представља остварење ризика обухваћеног осигурањем.

Наступање осигураног случаја ствара обавезу осигуравача да исплати накнаду из осигурања или осигурану суму или да учини нешто друго.

Осигураник има обавезу да пријави наступање осигураног случаја, као и да предузме мере смањења штетних последица и спречавања њиховог даљег ширења. Ако осигураник без оправданог разлога пропусти да предузме наведене мере, обавеза осигуравача смањује се за онолико за колико је настала већа штета. Осигураник не може бити “кажњен” губитком права.

Клаузула о губитку права у случају закаснеле пријаве осигураног случаја – НЕПРАВИЧНА!

Начин одређења осигураног случаја – поред настанка штетног догађаја као осигураног случаја, Нацрт ГЗ алтернативно предвиђа и увођење подизања одштетног захтева као осигураног случаја (claims made) за комерцијална осигурања!

Утицај осигураног случаја на судбину уговора о осигурању:

1. Тотална штета – уговор о осигурању престаје да важи, а осигуравачу припада износ премије за текућу годину осигурања.
2. Делимична штета – уговор о осигурању остаје на снази, уз несмањену суму осигурања (ЗОО, чл. 925 ст. 6).